

CUVÂNT ÎNAINTE

Am întocmit actualul curs de drept succesoral, pe considerentul că majoritatea aparițiilor editoriale aflate în circulație, apărute după intrarea în vigoare a Codului civil în anul 2011, au tratat, din punctul nostru de vedere, mult prea pretențios instituțiile juridice specifice dreptului succesoral, pentru a putea fi la îndemâna studentului. Am încercat să valorificăm experiența de la catedră în întocmirea lucrării de față, pe care am intitulat-o „Dreptul asupra moștenirii. Explicații teoretice și aspecte practice”.

Am împărțit, didactic, lucrarea în șapte capitole, încercând să respectăm tematica (structura) unui curs de „succesiuni” ce se predă într-un singur semestru la majoritatea facultăților de drept din țara noastră. Am realizat această lucrare într-o viziune proprie, axându-ne însă pe recomandarea asiduă și permanentă de a puncta modul în care sunt evidențiate și analizate problemele juridice în diferite cursuri, monografii, tratate aflate în circulație sau în fonduri documentare ale bibliotecilor, făcând trimitere cât mai exactă la fiecare lucrare avută în vedere.

Scopul lucrării noastre tinde spre asigurarea unei cunoașteri profunde a principalelor instituții juridice care marchează dreptul la moștenire în țara noastră, de către fiecare student și de a-i pune la dispoziție acestuia, un material teoretic care să îi folosească atât pentru asimilarea cunoștințelor în timpul studenției, dar și ulterior, după absolvire, când va fi în situația de a candida pentru accederea în profesiile ce solicită pregătire juridică de specialitate.

Autorii

CAPITOLUL I

Considerații generale privind moștenirea

- 1. Noțiunea și felurile moștenirii**
 - 1.1. Aspecte generale. Terminologie
 - 1.2. Felurile moștenirii. Reglementare legală
- 2. Despre deschiderea moștenirii**
 - 2.1. Caracterele juridice ale transmiterii moștenirii
 - 2.2. Data deschiderii moștenirii
 - 2.2.1. Importanța juridică a stabilirii datei deschiderii moștenirii
 - 2.3. Locul deschiderii moștenirii
 - 2.3.1. Importanța juridică a stabilirii locului deschiderii moștenirii
 - 2.4. Exercițarea dreptului de opțiune succesorală
- 3. Aspectele juridice asupra moștenirii nedeschise**
- 4. Condițiile generale ale dreptului de a moșteni**
 - 4.1. Enumerarea
 - 4.2. Capacitatea de a moșteni
 - 4.3. Vocația succesorală
 - 4.4. Nedemnitătea
 - 4.4.1. Nedemnitătea de drept
 - 4.4.2. Nedemnitătea judiciară
 - 4.4.3. Efectele nedemnității
 - 4.4.4. Înlăturarea efectelor nedemnității
- 5. Glosar de termeni juridici specifici**

1. Noțiunea și felurile moștenirii

1.1. Aspecte generale. Terminologie

Actuala legislație a adoptat noțiunea de **moștenire**, făcând notă aparte față de Codul civil de la 1864, care oscila între noțiunile de **moștenire** și **succesiune**.

Deși textele din Legea 71/2011, în art. 213 impun că, după intrarea în vigoare a Noului C.civ.¹, se vor folosi numai termenii și expresiile din C.civ., și în prezent se continuă a se folosi alternativ noțiunile de **moștenire** sinonim cu **succesiune**. Toți autorii consideră că nu este nici o greșeală a se folosi noțiunea de **succesiune** ca echivalent al moștenirii².

Totuși se impune următoarea precizare, delimitare pentru noi juriști:

- a. Noțiunea de succesiune are o accepțiune mai largă, în sensul că desemnează atât transmisiunile de patrimonii, fracțiuni de patrimonii sau drepturi individual determinate, între vii – *inter vivos*, sau pentru cauză de moarte – *mortis causa*; se realizează o succesiune în privința titularilor dreptului de proprietate, nu numai pentru cauză de moarte, ci și pentru contracte translativ de proprietate, care sunt acte juridice între vii.

Ex: cumpărătorul dintr-un contract de vânzare-cumpărare este succesori cu titlu particular al vânzătorului. Idem, în cazul cesiunii de contract în cazul preluării datoriei (art. 1315-1320 C.civ., art. 1599-1608 C.civ.).

¹ Noul C.civ. (Îl vom regăsi în textul lucrării abreviat: C.civ.) – Legea nr. 287/2009, cu completările și modificările aduse prin Legea nr. 71/2011 de punere în aplicare.

² G. Boroi, L. Stănciulescu, (2012), *Instituții de drept civil în reglementarea noului C.civ.*, Editura Hamangiu, București, pp. 513-514; Ilioaara Genoiu, (2012), *Dreptul la moștenire în noul C.civ.*, Editura C.H. Beck, București; Emod Veress, (2012), *Drept civil. Moștenirea. Liberalitățile conform noului C.civ.*, Editura C.H. Beck, București.

- b. În sens restrâns (*stricto sensu*), succesiunea reprezintă transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă (art. 953 C.civ.). Când vorbim de patrimoniu avem în vedere art. 31, al. 1 C.civ.
- c. Mai avem situația când termenul de moștenire – succesiune este folosit și în sens de **masă succesorală**, pentru a desemna patrimoniul defunctului transmis pe calea succesiunii (obiectul transmisiunii succesoriale) – bunurile mobile și imobile.

În determinarea sediului materiei, facem referire la Constituția României, care la art. 46 prevede că „Dreptul la moștenire este garantat”, asigurându-se la nivel de principiu că, acest drept poate fi realizat efectiv prin intervenția instituțiilor statului³, în cazul în care nu este respectat ori acordat.

În Codul civil actual, regăsim materia moștenirilor și liberalităților reglementată în Cartea a IV-a, intitulată ***Despre moștenire și liberalități***, structurată astfel: Titlul I – Dispoziții referitoare la moștenire în general (art. 953-962); Titlul II – Moștenirea legală (art. 963-983); Titlul III – Liberalitățile (art. 984-1.099); Titlul IV – Transmisiunea și partajul moștenirii (art. 1.100-1.163).

În Capitolul VI., Secțiunea 1, art. 91 din Legea 71/2011 - pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, regăsim următoarele: „*Moștenirile deschise înainte de intrarea în vigoare a Codului Civil sunt supuse legii în vigoare la data deschiderii moștenirii*”, ca atare legiuitorul prevede o dispoziție tranzitorie, care face trimitere la Codul civil de la 1864.

Raportându-ne la prevederile C.civ., potrivit art. 557: „*Dreptul de proprietate se poate dobândi, în condițiile legii, prin convenție, **moștenire legală sau testamentară**, accesiune, uzucapiune, ca efect al posesiei de bună-credință în cazul bunurilor mobile și al fructelor, prin ocupațiune, tradițiune, precum și prin hotărâre judecătorească, atunci când ea este translativă de proprietate prin ea însăși*”.

³ Al. Bacaci, Ghe. Comănița, (2003), *Drept civil. Succesiunile*, Editura All Beck, București, p. 2.

Observăm importanța dată de legiuitor acestui mod de a asigura continuitatea proprietății în beneficiul indivizilor.

Pe calea moștenirii, se transmite nu numai dreptul de proprietate, ci poate fi transmis întregul patrimoniu sau o fracțiune de patrimoniu al persoanei decedate, sau alte drepturi decât cel de proprietate.

În legătură cu persoana decedată, ea este denumită *de cuius* (denumirea în latină); *autor* – autorul moștenirii (avem în vedere și discutăm art. 78 C.civ. – Respectul datorat persoanei decedate și art. 79 C.civ. – Interzicerea atingerii memoriei persoanei decedate); *defunct* – denumirea regăsită de regulă atât în Codul civil cât și în doctrină; *testator* – persoana care lasă testament.

În legătură cu cel ce dobândește patrimoniul: în cadrul succesiunii legale: *moștenitor, succesor, urmaș* (art. 975, al. 1 C.civ.); în cadrul moștenirii testamentare: *legatar*.

În legătură cu patrimoniul transmis: *patrimoniu succesoral, masă succesorală*.

Raportat la prevederile art. 953 C.civ., *stricto sensu*, succesiunea reprezintă transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă.

Așadar, concluzionăm:

- Moștenirea reprezintă transmiterea unui patrimoniu;
- Obiectul transmisiunii este reprezentat de un patrimoniu (art. 31 C.civ.), adică o universalitate de drepturi și obligații și nu de bunuri individual determinate;
- Subiectele raportului juridic de moștenire sunt reprezentate de: persoana fizică decedată cu calitate de transmițător și de una sau mai multe persoane fizice sau juridice, cu calitate de dobânditori.
- Poate avea calitate de transmițător numai persoana fizică, nu și cea juridică;
- Persoana fizică al cărei patrimoniu se transmite trebuie să fie decedată, pentru că moștenirea este o transmisiune pentru cauză de moarte (*mortis causa*);
- Dobânditor al unei moșteniri poate fi atât persoana fizică cât și cea juridică, inclusiv Statul;